

Vidáné Vági Judit - Deák Sándorné - dr. Friedel Zsuzsanna

Fiatalkori bűnözés és bűnmegelőzés Komárom-Esztergom megyében

„A gyermekkor minden mástól eltérő szakasza az ember életének, mely mintegy alanyi jogon biztosítja a tévedés jogát a személyiség fejlődése terén, s ehhez ugyancsak alanyi jogon nem büntetést, hanem elsősorban segítséget kell kapnia.”

(Volentics

Anna)

1. Bevezetés

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.) 122. §-a rendelkezik a megyei gyámhivatal bűnmegelőzéssel kapcsolatos feladatairól, a gyámhatóságokról, a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. Korm. rendelet (továbbiakban: Gyer.) pedig konkrét feladatokat fogalmaz meg a koordinációval kapcsolatban.

A Gyvt. 122. § (3) bek., valamint a Gyer. 5/A. § (5) és (6) bekezdése alapján a megyei gyámhivatal tájékoztatást kér az Igazságügyi Minisztérium Pártfogó Felügyelői Szolgálat megyei hivatalától, valamint a jegyzőtől és a rendőrségtől a gyermekkorú, illetve fiatalkorú bűnelkövetők számáról, az általuk elkövetett bűncselekményekről, azok okairól, továbbá a gyermekjóléti szolgálattól a családgondozás és a védelembe vétel eredményéről. Ezen tájékoztatás alapján évente jelentésben elemzi a megyében a gyermekkorú, illetve fiatalkorú bűnelkövetés helyzetét, és értékeli a bűnmegelőzési tevékenységet.

1.1 A magyarországi bűnmegelőzés stratégiájának kronológiája

Az Európai Unió 2001. május 28-án hozott döntése értelmében a bűnmegelőzés minden olyan intézkedés és beavatkozás, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése, az állampolgárok biztonságérzetének minőségi javítása, történjék az a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést előidéző okok hatásának mérséklésével, vagy a sértetté válás megelőzésével.

Az Európai Bizottság meghatározása értelmében a prevenció olyan folyamatos és strukturált együttműködés vagy eseti kezdeményezés, amely hozzájárul a bűnözés mennyiségi és minőségi visszaszorításához.

Az Európai Unió a tagállamok számára a bűnmegelőzési hálózat létrehozásával egyidejűleg három kiemelt területet határozott meg, melyek a fiatalkori bűnözés, a városi bűnözés és a kábítószerrel összefüggő bűnözés.

Ezen követelményeknek megfelelően rögzíti a prioritásokat a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiája [115/2003.(X.28.) OGY határozat], melyek:

- a gyermek- és fiatalkori bűnözés csökkentése
- a városok biztonságának fokozása
- a családon belüli erőszak megelőzése
- az áldozattá válás megelőzése, az áldozatok segítése, kompenzációja
- a bűnismétlés megelőzése.

A gyermekvédelemnek a Stratégiában rögzített prioritások mindegyikében vannak feladatai, melyeket külön jogszabályok határoznak meg részletesen.

A Kormány az 1009/2004. (II.26.) Korm. határozatban döntött a társadalmi bűnmegelőzési stratégia rövid-, közép- és hosszú távú céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról. A jogszabály az Intézkedések c. fejezetén belül első helyen nevesíti a gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzésére és csökkentésére irányuló feladatokat.

A cselekvési programoktól tartós és kedvező eredmény csakis akkor várható, ha minden közösségben egyidejűleg alkalmazzák a bűnokok hatását csökkentő, a sértetté válást

befolyásoló és a bűnalkalmak számát redukáló intézkedéseket. Központi fontosságú az alappillérek harmóniája, az egyes törekvések egységbe kovácsolása, mert e kényes egyensúlytól való eltérés csak rövidtávú és megtévesztő eredményekhez vezethet.

A bűnmegelőzés megfogalmazott célja kétirányú feladatellátást feltételez, egyrészt annak elősegítését és lehetőség szerinti biztosítását, hogy az adott ismertté vált bűnelkövető ne valósítson meg további, a Büntető Törvénykönyvbe ütköző cselekményt; másrészt pedig a látencia visszaszorítását, azaz, hogy a már elkövetett cselekmény ne maradjon rejtve a hatóságok előtt.

Csökkenteni kell tehát a bűnalkalmakat, s növelni annak a valószínűségét, hogy a bűnelkövetőt megbüntetik, valamint redukálni kell a bűncselekményekből származó haszonszerzés lehetőségeit.

1.2 A bűnmegelőzés alkotmányos követelményei

Az Alkotmány 35. §. (1) bekezdése szerint a Kormány alkotmányos kötelezettsége a közrend és a közbiztonság védelmét szolgáló intézkedések foganatosítása. A bűnmegelőzés során kényszerítő vagy megbélyegzést eredményező módon nem szabad beavatkozni. Emellett figyelembe kell venni a kulturális különbségeket, különösen a kisebbségek eltérő kultúráit.

A beavatkozás módjának megválasztásakor figyelemmel kell lenni az arányosság elvére is. Törekedni kell továbbá az egyéni autonómia és a közösségi kontroll egyensúlyára.

1.3 A gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése, csökkentése

A Gyvt. gyermekek védelmének és jólétének biztosítását célzó feladatai párhuzamba állíthatók a háromlépcsős bűnmegelőzési modellel, melyre a nemzeti stratégia is épül.

Az első lépcső a bűnalkalmak csökkentését célozza meg. A család szociális egyensúlyának megteremtése, helyreállítása szolgál eszközül a leszakadó társadalmi csoportok integrálására. A segítség a veszélyeztetettség kialakulását igyekszik megelőzni, amikor a fiatal még nem vált sem elkövetővé sem sértetté.

A második lépcső a speciális gyermekvédelem szférájába tartozik, a cél a veszélyhelyzet megszüntetése. A másodlagos megelőzésnél már elválik a sértetti és az elkövetői réteg, de még éles az áthallás a két csoport között. Az elkövető és a sértett egyaránt a veszélyeztetett kategóriába tartozik. A gyermekvédelmi gondoskodás eszközrendszere a veszélyhelyzet megszüntetésére az alapellátás, a védelembe vétel és a családból történő kiemelés.

A harmadik lépcső, a harmadlagos megelőzés, már nem vegytiszta megelőző program. A rehabilitáció és a reszocializáció eszköztárát kell alkalmazni a bűncselekményt elkövető és az áldozat esetében egyaránt. Megelőző szerepe az újabb elkövetés, a viktimizációs teher leküzdésében van. A pedagógiai funkciók előtérbe helyezése szükséges mindkét oldalon.

A gyermek- és fiatalkori bűnözés és annak kezelése, megelőzése az össz-bűnözés egyik kiemelt fontosságú szegmense; a felnőtt bűnelkövetők jelentős hányada esetében a kriminalitás egy életpálya, amely már gyermekkorban a kezdetét veszi, és így a korai időben kialakult antiszocialitás a későbbiekben csak tovább erősödik, egyre távolabb sodorja az egyént a társadalmi normák követésétől, követésének igényétől.

A gyermekkor életszakában kell megteremteni vagy újra kialakítani a helyes fejlődési irányt, hogy a bűnelkövető gyermekek jogkövető, tisztességes felnőttekké váljanak.

Magyarországon az összes ismertté vált bűnelkövető 12%-a fiatalkorú. Az elmúlt évtizedekhez képest ez az arány mérséklődött ugyan, de továbbra is jelentős.

A kutatási tapasztalatok azt mutatják, hogy minél fiatalabb életkorban fordul elő a bűnelkövető magatartás, annál nagyobb az esély a bűnismétlésre és a bűnöző életmód kialakulására. A rendelkezésre álló adatok szerint amíg 1997-ben a fiatalkorú bűnelkövetők 38%-a követte el első bűncselekményét 14-15 éves korában, addig 2002-ben már 41%-uk.

A gyermekvédelem rendszerére vonatkoztatva aggályos, hogy a bűnelkövető fiatalokúak döntő többségénél csak a jogellenes cselekmény elkövetése jelzi a gyermekvédelmi hatóságnak, hogy valami baj van a fiatalokkal. Az ismertté vált bűnelkövetők mindössze 8-10%-a szerepel a veszélyeztetett gyermekek nyilvántartásában!

A nyilvántartásokban ezzel egyirányúan csökkent a veszélyeztetett gyermekek száma. A veszélyeztetettség legfőbb okai anyagi, környezeti illetve magatartási természetűek.

Egyre erősödő tendenciát mutat a gyermek- és fiatalokúak kábítószer-fogyasztása is. A fiatalok növekvő részének szocializációjává vált a passzív vagy az aktív kábítószer-tapasztalat. (Egy országos felmérés kimutatása szerint Magyarországon a 15-16 éves tanulók 21,5%-a próbált már ki valamilyen drogot saját bevallása alapján.)

2. A Komárom-Esztergom megyei gyermek- és fiatalokú bűnelkövetés a statisztika tükrében

A gyermek és fiatalokú bűnözés tendenciájának megismerése a hatékonyabb megelőzés és kezelés elengedhetetlen feltétele. A gyermekek veszélyeztetettségének mutatói mellett szükséges feltárni, hogy a fiatal elkövetők száma és aránya mit is mutat valójában, értelmezhető-e a rendelkezésre álló adatsor. Milyen a fiatalok kriminalitásának struktúrája, melyek a bűncselekmények mögöttes okai és körülményei, miképpen érvényesülnek a bűnmegelőzés kezelésére szolgáló jogszabályi rendelkezések. Elengedhetetlen a beavatkozások eredményességének, hatékonyságának vizsgálata a gyermek- és fiatalokúaknál egyaránt. A statisztikai adatok, a rendelkezésünkre álló információk nem fedik a tényleges állapotot. A fiatalok kriminalitása esetén nehezen kalkulálható a látens bűnözés aránya.

A szociálpolitika kiemelkedő elemét képezi a gyermekvédelem, mely saját, kiépült intézményrendszerrel rendelkezik. Tevékenységi körének konkrét meghatározásával, állandó felülvizsgálatával tud hozzájárulni a bűnmegelőzéshez.

A továbbiakban a háromlépcsős bűnmegelőzési modell mentén elemezzük a megyei gyermek- és fiatalkorú bűnözés megelőzésének lehetőségeit és a bűnelkövetések statisztikai mutatóit.

2.1 Elsődleges megelőzés

A megelőzés – a háromlépcsős modell első fázisában – a családok szociális egyensúlyának megteremtését és helyreállítását szolgálja.

A gyermekvédelmi törvény elsődleges gyermeki jogként nevesíti a gyermek saját családi környezetében történő nevelkedésének, egészséges fejlődésének jogát, melyhez mellérendeli a támogatások körét. A törvény egyik nívója az, hogy pusztán anyagi veszélyeztetettség okán nem engedi meg a gyermek kiemelését családjából.

2003. évben 15.027 fő, a gyermekek 22 %-a részesült rendszeres gyermekvédelmi támogatásban a megyében. Az anyagilag támogatottak arányában némi csökkenés tapasztalható a megelőző évek 25 %-os mutatójához viszonyítva. Ennek oka az indexként alkalmazott nyugdíjminimum és a minimálbérek eltérő arányú emelése az utóbbi javára.

A települési önkormányzatok rendkívüli gyermekvédelmi támogatással 13 199 fő esetében nyújtottak segítséget a családoknak létfenntartásukat veszélyeztető élethelyzetükben. A támogatások összegének mértéke településenként eltérő, 1000-20 000 Ft közötti széles sávban mozog.

A gyermekes családok szociális támogatásának hatása a bűnmegelőzés tekintetében kvantitatív mutatókkal nem jeleníthető meg. A bűnelkövetés közvetlen okainak vizsgálatánál megjelenő adatok viszont egyértelműen láttatják, hogy elenyésző a kimondottan szociális indíttatású bűncselekmények száma a megyében. Az érintett gyermekek 21 %-ánál viszont közvetett okként nevesíthető a megélhetést veszélyeztető szociális helyzet.

A gyermek- és fiatalkorú bűnözés megelőzésében kulcsfontosságú szerepet tölt be a gyermekvédelmi rendszer alfája és omegájaként is nevezett gyermekjóléti szolgálat. Három településen tapasztalt átmeneti idejű zavartól eltekintve a megye valamennyi gyermeke számára rendelkezésre áll a szolgáltatás. A szolgálat a gyermekkel kapcsolatos közvetlen információ-áramlás központja, a gyermek veszélyhelyzetét jelző észlelőrendszer koordinátora. A gyermek veszélyeztetettségét előidéző okok feltárására irányuló felmérést, mely kiinduló pontja a bűnmegelőzési tevékenység szervezésének, 18 településen végeztek a munkatársak. A veszélyhelyzet megoldására irányuló javaslat, koncepció 3 településen született. Gyakorlati megvalósításuk csak részelemeiben tapasztalhatók Tatabányán, Oroszlányban, Almásfüzitőn.

A bűnmegelőzésben fontos, de közvetett szerepet töltenek be a szolgálatok által szervezett szabadidős programok. 28 településen saját szolgáltatással segítenek hasznossá tenni a gyermekek szabadidejét. Tatabányán és Oroszlányon komplex játszótéri programok is a prevenció elemei.

Az egészségre káros szerek használata elleni védelem érdekében 3 településen, Tatán, Tatabányán és Oroszlányon alakították meg a Kábítószerügyi Egyeztető Fórumot (KEF) a gyermekvédelemben szerepet vállaló szakemberek. A drogellenes offenzíva a veszélyeztetett korosztály felmérésére, a pedagógusok és kortárs csoportok képzésére, kapcsolódó programok szervezésére irányult.

A városok eltérő stratégiát választottak a fiatalok kábítószer-használatának visszaszorítására. Tata és Oroszlány város szakemberei a képzésekre helyezték a hangsúlyt a feladatellátás első évében. Kb. 190 pedagógus, szociális szakember, védőnő, rendőr, gyámhatósági munkatárs és civil vett részt a segítők képzésében. A felkészítésben résztvevők körét Oroszlány munkacsoportjában a kistérség pedagógusaival bővítették ki. Itt kortárs segítők is képeztek.

Tatabánya városa drogellenes akció évvel hívta fel a figyelmet a kábítószer-használat veszélyeire. Regionális konferenciát szerveztek a régió szakemberei és gyermekei számára. 450 fiatal vett részt a tavalyi évben megrendezett drogellenes koncerten, 150 gyermeknek pedig a „Máltai játszótéren” játékos programon hívták fel a figyelmet a káros szerek okozta veszélyekre.

A települések stratégiai eltérők ugyan, de a cél valamennyiük esetében megegyezik, mely Tatabánya Megyei Jogú Város Drogstratégiája megfogalmazásában „Esélyteremtés arra, hogy a fiatalok képessé válhassanak egy produktív életstílus kialakítására és a drogok visszautasítására.”

A megye valamennyi településén tartottak prevenciós célú előadásokat az ÁNTSZ és a védőnők szervezésében. Az évek óta sikeresen szervezett bűnmegelőzési táborok a névben jelölt célon túl a szakemberek összefogását is láttatják.

Az elsődleges megelőzésben a rendőrség közvetlen szerepvállalása különböző foglalkozások, programok szervezésében mutatkozik. A DADA program keretében 28 iskolában 90 osztály tanulói számára szerveztek foglalkozást a dohányzás, az alkohol, a drog és az AIDS terjedésének visszaszorítása érdekében. A prevenciós képzést 12 képzett rendőr nyújtotta a fiataloknak.

A közösségi területeken a biztonságérzet fokozására irányuló rendőrségi tevékenység mellett 41 településen szervezett polgárőrség (1368 fő) is részt vállal a bűnesetek megelőzésében. A személyes jelenlét a bűnalkalmak csökkentésével tölt be preventív szerepet.

2.2 Másodlagos megelőzés

A másodlagos megelőzés a speciális gyermekvédelem szférájába tartozik, a feladatellátás a veszélyhelyzet megszüntetésére irányul. A másodlagos megelőzés során a szakembereknek a sértetti és az elkövetői réteggel egyaránt van feladatuk. Az elkövető és a sértett egyaránt a veszélyeztetett kategóriába tartozik.

A környezeti vagy magatartási ok miatti veszélyhelyzet megszüntetésére irányul a gyermekvédelem új intézménye, a gyermek védelembe vétele. A gondoskodási forma során magatartási szabályokat határoznak meg a gyermek és szülei számára, melyek megszegése

szankciót von maga után. Ha a gyermek veszélyeztetettsége eléri azt a szintet, hogy nem remélhető megszüntetése, szükségessé válhat kiemelése családjából. A tapasztalatok láttatják, hogy szoros kapcsolat mutatható ki a gyermek nevelésének, gondozásának elhanyagolása és olyan deviáns magatartásformák között, mint az alkoholizmus és a bűnözés. Korántsem mindegy, hogy mire és mennyi ideig szocializálódik a gyermek családjában. Az időben történő, célirányos beavatkozás meghatározó a gyermek fejlődéstörténetében. A közvetlen veszélyhelyzet megszüntetése mellett a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók feladata a családok diszfunkcionális működésének helyreállítása.

A továbbiakban a rendőrségtől, a jegyzőktől, a gyermekjóléti szolgálatoktól és a gyermekvédelmi szakellátástól kapott információk alapján teszünk kísérletet a 2003-as esztendő bűnözési és bűnmegelőzési helyzetének elemzésére. A bűnelkövetők számára, az elkövetés típusára vonatkozó elemzés kiinduló alapját a rendőrségtől kapott adatok képezik jelentésünkben. Mivel az ismertté vált bűncselekmények mutatói nem azonosak az egyes adatszolgáltatóknál, így csupán összehasonlításukra törekszünk, és az egyedi információkat elemezzük. A bűnelkövetés struktúrájának megismerése érdekében típusonkénti bontásban vizsgáljuk a megyei mutatókat.

2.2.1 A rendőrség által szolgáltatott adatok

Az adatok alapján az ismertté vált gyermek- és fiatalkorú bűnelkövetők száma 379 fő volt 2003. évben. A teljes gyermekpopuláció 0,6 %-a elkövetőként hozható kapcsolatba bűncselekménnyel. A bűnelkövetők 21 %-a gyermekkorú, bűnlajstromuk széles palettán mozog. A 18 éven aluli gyermek- és fiatalkorú elkövetők körében egyaránt legmagasabb arányban a vagyon elleni bűncselekményeket láthatjuk. (1. sz. tábla)

1. sz. tábla**Vagyon elleni bűncselekmények**

Bűncselekmény	14 év alatti elkövetők száma	18 év alatti elkövetők száma
Lopás vétsége	29	68
Lopás szabálysértésre elkövetett vétsége	5	16
Lopás nagyobb értékre elkövetett bűntette	-	2
Lopás kisebb értékre elkövetett bűntette	2	14
Lopás jelentős értékre elkövetett bűntette	-	1
Betöréses lopás szabálysértésre elkövetett vétsége	7	6
Betöréses lopás kisebb értékre elkövetett bűntette	3	25
Betöréses lopás nagyobb értékre elkövetett bűntette	2	6
Sikkasztás kisebb értékre elkövetett vétsége	-	2
Csalás kisebb kárt okozó vétsége	-	1
Rablás bűntette	1	10
Csop.elköv.rablás bűntette	-	15
Zsarolás bűntette	4	3
Jogtalan elsajátítás vétsége	-	3
Orgazdaság vétsége	-	3
Rongálás vétsége	5	9
Rongálás bűntette	2	5
Jármű önkényes elvé-	-	8

tele büntette		
Szerzői és szomszédos jogok megsértése véts.	-	1
Összesen:	61	201

A gyermek- és fiatalkorúak által elkövetett cselekmények struktúrája hasonló képet mutat az országos tapasztalatokkal. A hasonlóság mindkét korosztály esetében a vagyon elleni bűncselekmények magas arányában mutatkozik. Eltérés viszont az, hogy amíg az országos statisztika az össz-bűncselekmények 80%-a fölött jeleníti meg a vagyon ellen történő elkövetést, addig a megyei mutatók alapján 69%-os arány látható. Ezen belül 77%-os a gyermekkorú, 67%-os a fiatalkorú deliktumarány. Típuson belül a jogsértő esetek felét lopás vétsége teszi ki. A gyermekjóléti szolgálatok információja alapján többségben a nagyáruházakban elkövetett lopások váltak ismertté. A kisebb értékű eltulajdonítások aránya magasabb a gyermekkorúaknál (55%), mint a fiatalkorúak (42%) esetében. Ugyanez mondható el a kevésbé súlyos betöréses módszerrel elkövetett lopások esetében is. A fenti deliktumok a vétség kategóriájába tartoznak.

A bűncselekmények 50%-a tartozik a büntett kategóriába. Eltérő arány látható a két korcsoportban. Míg a gyermekkorúak harmada követett el súlyosabb bűncselekményt, addig a fiatalkorúak esetében 55%-os az arányuk. A büntett kategórián belül is kiemelkedik a kisebb értékű lopások aránya. A fiatalkorúaknál 35%-os mutatót láthatunk, melynek háromnegyedét betöréses módszerrel követték el.

A gyermekkorúaknál a rongálás jelenik meg 8%-os elkövetésként, súlyos bűncselekmény 2 fő esetében rablás formában valósult meg.

Az életkor előrehaladtával egyre súlyosabb bűncselekmények elkövetésével találkozunk. A fiatalkorúak által elkövetett büntettek majd' harmada rablás, ezen belül 15 fő csoportosan követte el tettét. A vagyon elleni bűncselekmények sorában találkozhatunk még gépjárműlopással és olyan „felnőtt” bűncselekménnyel, mint az orgazdaság, zsarolás,

sikkasztás. A gyermek- és fiatalkorú bűnelkövetés szerkezete – különösen az idősebb korosztályé – leképezi a felnőttekéét.

A közrend elleni bűncselekmény második helyen áll a fiatalok bűnlajstromában. Az össz-bűncselekmény közel 20 %-át jeleníti meg (2. sz. tábla).

2. sz. tábla

Közrend elleni bűncselekmények

Bűncselekmény	14 év alatti elkövetők száma	18 év alatti elkövetők száma
Hamis vád büntette	-	3
Hatóság félrevezetése véts.	-	1
Hamis tanúzás büntette	-	3
Bűnpártolás vétsége	-	1
Közveszély okozás btte	1	-
Garázdaság vétsége	-	10
Csoportosan elkövetett garázdaság	-	21
Közveszéllyel fenyeget. véts.	2	6
Közokirat-hamisítás btte	-	1
Visszaélés okirattal véts.	2	6
Egyedi azonosító jel meg-hamisítása	-	4
Egyedi azonosító jel meg-hamisítása megszerzéssel	-	3
Visszaélés káb.szerrel csekély mennyiségre véts.	-	5
Visszaélés káb.szerrel csekély menny. vétsége (fogyasztással)	-	2
Összesen:	5	66

A közrend elleni bűncselekmények során elenyésző a gyermekkorúak száma, tettük súlya is vétség kategóriába tartozik. A típuson belül legmagasabb a garázdaság aránya (34 %), ezen belül is igen magas a csoportos elkövetések száma. Érzékelhető, a társas együttlét bátorító hatása, mely csökkent a felelősségtudatot, olyan cselekmények elkövetésére is bátorít, melyeket egyedül nem tennének meg a fiatalok.

Az okiratok meghamisítása szerepel második helyen, az esetek egy kivétellel a vétség kategóriájába tartoznak. A hamis vád, illetve a hamis tanúzás büntetével 6 fiatakorúnál találkozunk, akik nagy valószínűséggel nem fogták fel, hogy tettük már a büntetőjogba ütközik. A csoporton belül 7 főnél jelenik meg a kábítószerrel való visszaélés bűncselekménye.

A személy elleni bűncselekmények harmadik helyen jelennek meg a deliktumok csoportjában.
(3. sz. tábla)

3. sz. tábla

Személy elleni bűncselekmények

Bűncselekmény	14 év alatti elkövetők száma	18 év alatti elkövetők száma
Emberölés büntette	-	1
Kényszerítés büntette	-	1
Személyi szabadság megsértése büntette	-	5
Személyi szabadság megsértése minősített büntette	-	1
Magánlaksértés vétsége	1	1
Emberrablás büntette	-	1
Emberrablás előkészülete büntette	-	1
Könnyű testi sértés véts.	2	1
Súlyos testi sértés büntette	1	13
Szemérem elleni erőszak büntette	1	1

Összesen:	6	27
------------------	----------	-----------

Az erőszakos cselekmények elkövetése jellemzően a fiatalkorúaknál jelenik meg. A korcsoport tagjainak fele súlyos testi sértés büntettét valósította meg. A fiatalok 20%-a személyes szabadság megsértésével követett el büntettet.

Megdöböntő deliktumok is megjelennek a palettán. Szemérem elleni erőszakot mindkét korcsoportban mutatnak az adatok. Emberrablás előkészületét, emberrablást 1-1 fő fiatalkorú esetében láthatunk. A legsúlyosabb bűncselekmény, az emberölés, 1 fiatalnál látható az adatok alapján.

4. sz. tábla

Közlekedési bűncselekmények

Bűncselekmény	14 év alatti elkövetők száma	18 év alatti elkövetők száma
Vasúti közlekedés biztonsága elleni bűncs. btte	6	1
Közúti közl. biztonsága ell. bűncs. büntette	1	2
Közúti veszélyeztetés btte	1	-
Közúti baleset okozása	-	1
Közúti jármű ittas vez.vts.	-	3
Összesen:	8	7

Az összdeliktumok 0,5%-át teszik ki a közlekedési bűncselekmények (4. sz. tábla). A korcsoportonkénti arányok eltérőek, a gyermekkorúak 10%-a a közlekedés biztonságát veszélyeztette, a fiatalkorúaknál 3,5%-os a mutató. Az életkorukból adódóan náluk találkozhatunk 3 főnél ittas vezetéssel.

2.2.2 Jegyzőktől kapott információk

A megye 76 településéből 27 települési önkormányzat jegyzője 286 fő gyermek- és fiatalkorú elkövetőről szolgáltatott információt. A fiatalok 49,3%-a szabálysértést, 50,7 %-a pedig bűncselekményt követett el. (ld. a melléklet 1. sz. táblázata) A látható arány hasonló a rendőrségi adatbáziséhoz, de az adatok egészét tekintve több ponton eltérés mutatkozik. Az elkövetők számát illetően a jegyzőknek közel 200 főről nincs ismeretük. A jegyzői adatszolgáltatás ugyanis majd 100 fő szabálysértése esetében a közoktatási törvény megsértését, vagyis igazolatlan hiányzást jelöli. Ez az információ viszont nem jelenik meg a rendőrség adatbázisában.

A regisztrált 145 bűncselekmény mindegyike súlyos az információk alapján, a rendőrség adatai 178 fő súlyos cselekedetéről számolnak be. Ha az ismert elkövetők mindegyike szerepel is a rendőrségi adatbázisban, 33 főről akkor sincsenek információik a települési jegyzőknek. Az általuk szolgáltatott információk az összбүнөzés 90%-ában vagyon elleni бűncselekmény elkövetését jelölik.

A бűnelkövetők életkor és nemek szerinti aránya eltérően alakul a бűncselekmények és szabálysértések körében. Megegyező mindkét eset vonatkozásában, hogy szembeszököen magasabb százalékban képviseltetik magukat a fiúk és a 14-18 év közötti fiatalok.

A szabálysértések tekintetében a nemek közötti arány a fiúk közel 70 %-os jelenlétét mutatja, a бűntettek esetében már 90 %-ra billen a mérleg.

Az elkövetők életkorát vizsgálva a szabálysértökö 30 %-a 14 éven aluli, a бűncselekmények tettesei között 25 %-os arányban vannak jelen.

Mindkét korcsoportra vonatkoztatható megállapítás, hogy a korhossz utolsó évében található a legtöbb elkövetö.

2.2.3 Gyermekjóléti szolgálatok adatközlése

A konkrét veszélyhelyzet kezelésében, megszüntetésében a legfontosabb szerepet a gyermekjóléti szolgálatok töltik be. Hosszú távon foglalkoznak a veszélyeztetett

gyermekkel a veszélyhelyzet felismerésétől annak felszámolásáig. A gyermekjóléti alapellátás és a gyermekvédelmi gondoskodás hatósági elemeinek igénybevételével törekednek a hatékony feladatellátásra.

5. sz. tábla

Gyermekjóléti szolgálatoknál regisztrált bűnelkövetők

Kistérségek	Jelző szerv			Intézkedés		
	Rendőrség	Ügyészség	M á s szerv	Alap- ellátás	Védelembel- vétel	Egyéb
Dorog	30	2	14	23	19	4
Esztergom	1	-	56	26	3	28
Kisbér	3	-	2	5	-	-
Komárom	7	-	17	18	5	1
Nyergesújfalu	1	-	-	1	-	-
Oroszlány	2	-	29	10	3	18
Tata	7	-	6	5	7	1
Tatabánya	12	-	43	35	16	10
Összesen:	63	2	167	123	53	62

A megye 36 településének gyermekjóléti szolgálata szolgáltatott adatot kiskorú bűnelkövetőről (5. sz. tábla). 232 fő gyermek- és fiatalkorú jogsértőről rendelkeznek információval a 2003-as év vonatkozásában. Közülük 96 fő (41 %) szabálysértést követett el, többségük igazolatlanul hiányzott az iskolából.

A rendőrségtől kapott adatok 379 fő bűnelkövetőről tájékoztatnak. Ugyanakkor a gyermekjóléti szolgálatok csupán 138 fővel kerültek kapcsolatba feladatellátásuk során.

Nehezen magyarázható a tapasztalat, hiszen a gyermekvédelmi törvény 1997. november 1-től a gyermekjóléti szolgálatokat rendeli az információáramlás fókuszába. A törvény 17. §-a jelzési kötelezettséget állapít meg a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódóan feladatot ellátó egészségügyi szolgáltatások, személyes gondoskodást nyújtók, közoktatási intézmények, rendőrség, ügyészség, bíróság, a menekülteket befogadók és civil szervezetek

számára. A jogszabály egyértelműen nevesíti a jelzések célját, mely a veszélyhelyzet megelőzésére és megszüntetésére irányul a tárgykörben is.

A szolgálatoknál regisztrált bűnelkövetőkről 63 esetben érkezett jelzés a rendőrségtől, 2 főről az ügyészségtől, az ismert elkövetők 72 %-áról pedig más szerv (jegyző, iskola) útján szerzett tudomást a szolgálat. Ez utóbbi jelzés többsége a közoktatási törvény megsértéséből adódik.

A szolgálatok intézkedései is alátámasztják a fentieket. Az esetek több mint felében elegendőnek értékelték az alapellátásban történő problémakezelést a munkatársak. A cselekmény súlya, a szülő és a gyermek önkéntes együttműködése előrevetíthető volt a gondozási folyamatban. A bűnelkövető gyermekek 23%-át, 53 főt vettek védelembe a gyámhatóságok. A fennmaradó 22%-ot döntően az eljárás folyamatában lévő esetekben nevesítik a szolgálatok, de található példa előzetes letartóztatásra és javítóintézeti nevelésre is. A megismertek a jelzőrendszer működésének komoly hiányosságait mutatják. A jelzések elmulasztása jogszabály-értelmezési problémákat láttat, melynek legnagyobb vesztese a gyermek, aki akár bűnelkövető, akár bűncselekmény sértettje, a veszélyeztetett kategóriába tartozik, nem kerülhet a védelme érdekében született törvény gondoskodásán kívülre.

A kapott tájékoztatás alapján a szolgálatok által ismert 230 bűnelkövető fiatalból 94 fővel volt megelőzően kapcsolata a munkatársaknak. Az esetek többségében alapellátás keretében segítettek a családok működési zavarainak megoldásában. A tavalyi ellenőrzések tapasztalatai alapján jól látható, hogy a szociális munkások nincsenek felkészülve olyan veszélyhelyzetek kezelésére, mint a fiatalkorúak bűnözése. Ezért fordulhatott elő több esetben, hogy a védelembe vétel szoros családgondozása mellett a családi devianciák következményeként bűnelkövetővé vált a fiatal. Sajnálatos, hogy a gyermekek nevelési programjaiban csak elvétve terveznek a munkatársak a tárgykörben.

2.2.4 Bűnelkövetők a gyermekvédelmi szakellátásban

A gyermekek nevelésének elhanyagolása, gondozásának elmulasztása, egészséges fejlődésének veszélyeztetése sok esetben összekapcsolódik olyan deviáns magatartásformákkal, mint az alkoholizmus és a bűnözés. A deviáns felnőtt családtagokat az

alapellátás, együttműködésük hiányában a védelembe vétel „fél kényszerítő” intézménye keretében próbálja meg a gyermekjóléti szolgálat rábírní gyermek fejlődését veszélyeztető magatartás megváltoztatására.

A hatósági eszköz sikertelensége esetén kerülhet csak sor a gyermek családból történő kiemelésére. A gondoskodás mindkét eleme a gyermeket védi a szülőtől, a szülői devianciák megszüntetésére irányuló feladatellátás eszközhiányos. A gyermek normális szocializációját megakadályozó magatartásformák kezeletlensége komoly veszélyeket hordoz magában, melyet önmagában a gyermek családból való kiemelése nem old meg. Az agresszív, bántalmazó családi légkörben élő gyermekek önkéntelenül problémamegoldó módszerként építik be személyiségükbe a negatív szülői viselkedésmintákat. A gyermekek gondozásán, nevelésén belül komoly kihívást jelent a szakellátás számára a fiatalok reszocializációja.

6. sz. tábla

A gyermekvédelmi szakellátásban élő bűnelkövetők száma 2000-2003. évben

Eljárás		2000	2001	2002	2003
Gyanúsítottként nyomozást indítottak ellene		10	33	26	29
ebből	a nyomozást megszüntették	1	18	5	7
	vádat emeltek	-	10	9	3
	vádelhalasztás történt	-	-	-	-
	folyamatban van (rendőrségi, ügyész szakaszon)	9	5	12	19

A statisztikai adatok alapján látható (6. sz tábla), hogy a 2000. évi 10 esetet alapnak tekintve 2001. évben több mint háromszorosára, majd a következő két évben közel háromszorosára

nőtt azoknak a nevelésbe vett fiataloknak a száma, akik ellen gyanúsítottként nyomozást indított a rendőrség. A gyermekkorúak aránya az összes bűnelkövető fiatal közül 2000. évben 10%, 2001. évben kiugróan magas, 54%, a következő két évben 20-25% között mozog.

2001. évtől folyamatos csökkenő tendencia tapasztalható a vádemelések tekintetében, mellyel megegyező arányban emelkedik azoknak az eseteknek a száma, melyekben rendőrségi, ügyészségi szakaszban folyamatban lévő nyomozás látható.

7. sz. tábla

Bíróság által hozott ítéletek

Döntés		2000	2001	2002	2003
Bírósági ítéletet hozott		15	10	7	3
ebből	megrovás		3	1	3
	próbára bocsátás	10	4	3	-
	javítóintézeti nevelés	2	3	1	-
	végrehajtandó szabadságvesztés	1	-	-	-
	felmentés	2	-	-	-
Bírósági eljárás folyamatban van		9	7	2	7

A bíróság által meghozott ítéletek száma tekintetében folyamatos csökkenés tapasztalható (7. sz. tábla). A fiatakorúakra vonatkozó büntetések és intézkedések köre évről évre enyhébbnek mutatkozik. 2000-ben a fiatalok 67%-ánál próbára bocsátásról döntöttek, a következő két évben az ítéletek 40%-ában rendeltek el pártfogó felügyeletet.

A súlyosabb bűnesetek ítéleteinek aránya 2000-ben 20%, 2001-ben 30%, 2002-ben pedig 14% volt az évi összeshez viszonyítva. Szabadságvesztés kiszabására a 2000. évi 1 fő kivételével nem került sor. A megrovás és a próbára bocsátás 2001. évtől fokozatosan emelkedő arányban

tapasztalható az ítéletek során. A múlt évben valamennyi ítélet eredménye megrovás volt. Következtetések levonását nehezen teszi lehetővé az, hogy a bíróság által meghozott ítéletek kihirdetése és a bűnelkövetések ideje között hosszú idő telik el. Összefüggések nem tapasztalhatók a bűnelkövetések száma, a vádemelések és a meghozott ítéletek között akkor sem, ha arányaiban nézzük mellettük a bírósági eljárás folyamatában lévő ügyeket is.

A gyermekvédelmi szakszolgálattól kapott információk alapján a nevelésbe vett bűnelkövető gyermekek valamennyien gyermekotthonok, lakásotthonok lakói. A 2003. évi statisztikai adatok alapján 287 fő 18 éven aluli fiatal élt az otthont nyújtó ellátási forma keretein belül. Közülük 29 fő, azaz 10%-uk követett el büntető jogszabályokba ütköző cselekedetet. A 10%-os, magas bűnelkövetési arányra némiképp magyarázatot ad a gyermekek bekerülését megelőző okok ismerete, szocializációs szintjük, közegük.

Az otthonok közül háromban kiugróan magas a bűnelkövető gyermekek száma. Különösen kirívó helyzet tapasztalható a Szőnyben működő lakásotthonban. Itt a 12 fős otthon lakóiból 8 fő, vagyis 67%-uk érintett. Közülük hatan csoportosan, többször is betörték egy helyi szórakozóhelyre, pénzt, italt, cigarettát tulajdonítottak el. A bűnelkövetéssel „fertőzött” gyermekotthonok közül Komárom 9. számú 20 fős gyermekotthona 25%-os, az intézményrendszer székhelyén található 36 férőhelyes gyermekotthon 22%-os elkövetési aránnyal emelkedik ki az ellátási formán belül. A lakásotthon lakói csoportosan (4 fő) törtek be a helyi iskolába. A székhelyen működő gyermekotthon esetében viszont ismert, hogy a legnehezebben kezelhető gyermekek ellátását biztosítja. A bűncselekmények súlya is itt a legnagyobb mértékű.

8. sz. tábla

Nevelésbe vett gyermekek által elkövetett bűncselekmények típusa, az elkövetés formája

Bűncselekmény megnevezése	gyermekkorúak	fiatalkorúak	összesen
Lopás	1	5	5
Betöréses lopás	2	3	5
Csoportos rablás	4	8	12
Többszörös betörés, lopás	-	4	4

Lőfegyverrel való orgazdaság	-	1	1
Súlyos testi sértés, személyes szabadság korlátozása	-	1	1
Kábítószerrel való visszaélés/ hamis tanúzás	-	1	1
Összesen:	7	22	29

2003. évben 7 fő gyermekkorú és 22 fő fiatalkorú bűnelkövető esetében indított nyomozást a rendőrség a szakellátásban elhelyezett gyermekek közül. 7 fő esetében 14 év alatti életkorukból adódóan az eljárást megszüntették. A nevelésbe vett bűnelkövető gyermekek majd' 90%-a vagyon elleni bűncselekményt követett el. Az arány a 14 éven aluliak esetében 100%-os (8. sz. tábla). A bűncselekmény szerkezeti mutatójában mindkét korcsoport esetében hangsúlyos a csoportos elkövetés. A fiatalok 41%-a az elkövetésre bátorítólag ható, felelősségtudatot csökkentő társas formában követett el bűncselekményt. A gyermekkorúak mindegyike egycselekményes, a fiatalkorúak 21%-a visszaeső. Különösen kirívó annak a 15 éves fiúnak az esete, akivel szemben a gyermekotthonba kerülését megelőzően 26 esetben indított nyomozást a rendőrség betörés, nagyértékű lopás miatt. A 14 éves kora előtti ügyeiben az eljárások megszűntek. Büntethető életkorban elkövetett vagyon elleni elkövetései esetében folyamatosan nyomoz a rendőrség. „Karrierje” nem szakadt félbe a nevelésbe vétellel, a bekerülését követő napokban ismét csoportos rablásban vett részt. Más típusú büntetőjogba ütköző tett 3 fiatalkorúnál tapasztalható, melyek: személyes szabadság megsértése/súlyos testi sértés, orgazdaság és visszaélés kábítószerrel/hamis tanúzás.

A másodlagos megelőzés nem kizárólag a gyermekvédelem feladata. A rendőrség a gyermek- és fiatalkorú bűnmegelőzéshez a bűnözés terjedésének megakadályozásával és a deviáns magatartásokkal szembeni fellépés minőségével járul hozzá. A fentieken túl jelzőszervként funkcionál a jegyző és a gyermekjóléti szolgálatok felé.

2.3. Harmadlagos megelőzés

A harmadlagos megelőzés feladata az áldozatok és elkövetők humánus kezelése a másodlagos viktimizáció és a bűnismétlés megelőzése érdekében. A gyermekvédelmi jogszabályok alapján alkalmazott eszközök az elkövető és a sértett közötti mediáció, a pártfogó felügyelet alatt álló fiatalok és családjuk szociális és mentális támogatása.

Az igazságszolgáltatási rendszer keretein belül működő pártfogó felügyelet tartalmi vonatkozásaiban része a gyermekvédelem szakmai hálózatának, harmadlagos megelőző funkciója a bűnismétlés elkerülésében van.

Az elkövető a bűncselekmény megvalósítása után először a nyomozóhatóságokkal kerül kapcsolatba. Kutatások tapasztalata láttatja, hogy a korai életkorban bekövetkező rendőri kontaktusok összefüggésbe hozhatók az esetleges későbbi elkövetésekkel. A rendőrségnek tehát fokozottan kell törekednie a kiskorú bűnelkövetők esetében az emberséges bánásmódra. A Btk. 108. § (1) bekezdése értelmében a fiatalkorúval szemben alkalmazott büntetés vagy intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjék, és a társadalom hasznos tagjává válják. Az eljárás minősége befolyással bír arra nézve, hogy az igazságszolgáltatás eléri-e ezen célját.

2.3.1 Vádemelés elhalasztása

A fiatalkorú elkövetőkkel szemben egyre nagyobb teret nyerő gyakorlat a vádemelés elhalasztásának intézménye. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. Törvény 459. §-ában szabályozza ezt a jogintézményt a fiatalkorúakra vonatkozóan, míg az általános szabályokat a 222 §. tartalmazza. E szerint az ügyész a vádemelés feltételének fennállása esetén háromévi (fiatalkorúaknál: ötévi) szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény miatt a vádemelést egy évtől két évig terjedő időre elhalasztja, ha ennek a gyanúsított jövőbeni magatartásában mutatkozó kedvező hatása feltételezhető. Az ügyész a vádemelés elhalasztása esetén megállapítja, hogy a gyanúsított pártfogó felügyelet alatt áll.

Fontos kiemelni, hogy még a feltételek fennállása esetén is csak egy lehetőségként szabályozza a törvény a vádemelés elhalasztását, tehát az ügyész mérlegelési jogkörébe utalja; a fiatalkorú gyanúsítottak esetében azonban növekvő tendencia figyelhető meg az elmúlt évek során. Ezt elsősorban a vádelhalasztás prevenciós célja motiválja.

A jogintézmény hatályosulását hivatott elősegíteni a (2) bekezdés kötelező rendelkezése, mely szerint a terhelt pártfogó felügyelet alatt áll.

2.3.2 Pártfogó felügyelet

A Btk. 82. § (1) bekezdése szerint pártfogó felügyelet elrendelésének akkor van helye, ha a feltételes szabadság, illetve a próbaidő eredményes elteltéhez az elkövető rendszeres figyelemmel kísérése szükséges.

A jogintézmény a bűncselekményt elkövetők ellenőrzését, irányítását, a társadalomba beilleszkedésük segítségét és támogatását szolgáló intézkedés, melyet önállóan nem, hanem csak más jogintézményhez kapcsolódva lehet elrendelni.

A pártfogó felügyelet alatt álló személy köteles a jogszabályban és a bírósági határozatban előírt magatartási szabályokat megtartani, a pártfogóval rendszeres kapcsolatot tartani és részére az ellenőrzéshez szükséges felvilágosítást megadni. Az említett magatartási szabályok kötelezettségeket és tilalmakat írnak elő annak érdekében, hogy a pártfogolt képessége szerint törvénytisztelő életmódot folytasson, így harmadlagos megelőző funkciója domborodik ki a jogszabályból. Célja tehát az újabb bűnelkövetés megelőzése.

Az Igazságügyi Minisztérium Pártfogó Felügyelői Szolgálat Komárom-Esztergom Megyei Hivatalától 226 fiatalkorú pártfogoltról kaptunk információt. Vizsgálatunk és elemzésünk fő tárgya a pártfogó felügyelet jogalapja, a pártfogoltak iskolai végzettsége és az ebből levonható következtetések (9. és 10. sz. tábla).

9. sz tábla

A pártfogó felügyelet jogalapja

Fiatalkorú pártfogoltak száma					
	Bírói ítélet	Vádelhalasztás	Összesen	Fiú	Lány
2000	263	38	301	277	24
2001	233	31	264	248	16
2002	232	33	265	237	29
2003	198	28	226	206	20

Az elmúlt évekhez viszonyítva folyamatosan csökkent a pártfogoltak száma, míg 2000-ben 301, addig 2003-ban már csak 226 fiatalok esetében rendelte el a bíróság vagy az ügyész a pártfogás intézményét. Az esetek túlnyomó többségében bírósági határozat alapozza meg a pártfogó felügyeletet (88%, összesen: 198), s jóval csekélyebb az aránya az ügyészi vádemelés elhalasztásának (12%, összesen: 28).

10. sz. tábla

Pártfogoltak iskolai végzettsége

	nem fejezte be az ált. iskolát	8 általános	szakiskola	egyéb
2000	42	247	10	2
2001	54	139	51	20
2002	37	125	54	49
2003	38	107	51	15

A pártfogó felügyelet alá került kiskorú bűnelkövetők iskolai végzettségét vizsgálva látható, hogy az érintettek körében legmagasabb az általános iskolát végzettek aránya. Összesen 107 gyermek esetén volt ez a legmagasabb fokú végzettség (47%). Aggasztó, hogy 38 kiskorú még az általános iskolát sem fejezte be, ennél valamivel nagyobb azok aránya, akik valamilyen szakiskolai végzettséggel rendelkeznek. A tanulmányokra vonatkozó információkból egyértelműen arra következtethetünk, hogy a bűnelkövetők körében jellemző az alacsony iskolai végzettség, a tanulmányok folytatásának abbahagyása. Ez két okból is veszélyes. Egyrészt ezek a fiatalok az esetek kiemelkedő százalékában a későbbiekben sem folytatják iskoláikat, ami kihatással van a szocializáció, a kulturáltság kialakulásának fokára, a munkavállalási esélyeik ezáltal jelentősen csökkennek. Másrészt pedig kiszakadnak abból a korcsoportból, ahol lehetőségük volna a közösségi együttélés normáinak elsajátítására, a helyes irányú szocializációra.

3. A gyermek- és fiatalkori bűnelkövetés jellemzői

A fiatal korosztályok bűnözésének alapjai az élethelyzetüket meghatározó, behatároló családi körülményeikben, szocializációjukban keresendők. A család, mint a társadalom legkisebb közössége – pozíciója változása révén – elsődleges közvetítője a társadalmi változásoknak.

A gyermek- és fiatalkori kriminalitás vizsgálatánál meghatározó szerepe van a család közösségi struktúrában elfoglalt helyét kijelölő mutatók elemzésének. Az egyes családok státuszát az általuk képviselt értékek, a családtagok közötti kapcsolat tartalma, az aktuális társadalmi-környezeti viszonyok és ezzel összefüggésben a felhalmozott anyagi és szimbolikus javak határozzák meg. Mindezek alapjául a családi közösség nagysága, iskolázottsági szintje és az ezzel kapcsolatot mutató anyagi-jövedelmi viszonyok szolgálnak.

3.1 A gyermek- és fiatalkorú elkövetők családi környezete

A gyermekjóléti szolgálatoktól kapott adatok alapján látható, hogy a bűncselekményt elkövető fiatalok 63%-a kétszülős, vagy többgenerációs családban él. Nehezen vonható le egyértelmű következtetés az adatokból, mivel így egymagában semmit sem árul el magáról a gyermeket körülvevő nevelő, szocializáló mintáról. A KSH népszámlálást feldolgozó adatai alapján a megyei teljes gyermekpopuláció 77%-a él teljes családban. A gyermekjóléti szolgálatok információi alapján a kétszülős családok 0,27%-ában, az egyszülős családoknak pedig 0,65%-ában fordult elő bűnelkövető kiskorú. A kétszülős családmódellem nem önmagában védi meg a gyermeket, hiszen szerkezete nem jelent szükségképpen rendezett háttérrel. Az adatok két és félszer nagyobb rizikófaktorot mutatnak az egyszülős családokban élő fiatalok esetében. A veszélyhelyzetnek esetükben több olyan összetevője van, mint a válást megelőző traumák, lényegesen rosszabb szociális helyzet, kontroll csökkenés.

Az adatok alapján a tradíciókkal, nagyobb múlttal rendelkező települések és körzetük – Tata, Kiskőrös, Komárom – körében kevesebb teljes családból került ki bűnelkövető gyermek. Mindennek ellentmondanak viszont az Esztergom és környéke mutatói.

3.2 A családi kapcsolatok tartalma

A következőkben a családi kapcsolatok és a bűnelkövetés előfordulásának összefüggéseit vizsgáljuk.

11. sz. tábla

Bűnelkövető gyermekek családi kapcsolatainak jellege

A gyermek szocializációs közegének jellemzői	Oroszlány	Tata	Tatabánya	Kisbér	Dorog	Esztergom	Komárom	Nyergesújfal.	Összesen
Harmonikus családi kapcsolatok	14	5	14	-	19	40	9	1	102
Megromlott családi kapcsolatok	16	6	29	1	24	16	7	-	99
Gyermek személyiségét károsan befolyásoló családi működésmódok	-	2	12	4	2	1	8	-	29
Összesen	30	13	55	5	45	57	24	1	230

Meglepő információt szolgáltatott a gyermekjóléti szolgálatok a kérdésre vonatkozóan (11. sz. tábla). A bűnelkövető gyermekek 44%-a harmonikusan működő családi kapcsolatban él a mutatók alapján. A családok működési zavarait a gyermekek 56%-ánál jelezték a munkatársak. 12% esetében károsan befolyásolják a gyermekek személyiségét a család devianciái.

Kisbér és térsége területén valamennyi bűnelkövető családjánál olyan működési zavar tapasztalható, mely többségében mélyen érinti a gyermekek személyiségfejlődését. Tatabánya körzetében a fiatalok 75%-ának életét nehezíti családja kapcsolati diszfunkciója. A körzetek többségében 60% körüli ez az arány. Esztergom és térsége mutatói alapján viszont csupán 30% a problémás családok aránya, a bűnelkövető fiatalok 70 %-a harmonikus keretek között él. Ez utóbbi eseteknél nehezen tételezhető fel alapos ismeret a családokról, az adatok nem magyarázhatók.

3.3 A szülők iskolai végzettsége

A szülők iskolai végzettsége nem mellőzhető szempont a bűnelkövetés okai vizsgálatánál, kijelöli a megélhetés lehetőségének kereteit.

12. sz. tábla

Bűnelkövető gyermekek szüleinek iskolai végzettsége

Szülők iskolázottsága	Oroszlány	Tata	Tatabánya	Kisbér	Dorog	Esztergom	Komárom	Nyergesújf.	Összesen
6 osztályt végzettek	5	1	11	-	7	10	2	-	36
Általános iskolát végzettek	17	8	24	5	21	24	14	-	113
Középvégzettségűek	7	4	18	-	17	22	7	1	76
Magasan kvalifikáltak	1	-	2	-	-	1	1	-	5
Összesen	30	13	55	5	45	57	24	1	230

Az adatok alapján látható (12. sz. tábla), hogy a bűnelkövető fiatalok szüleinek 65 %-a aluliskolázott. A szülők fele csupán az általános iskolát végezte el, 16 %-uk még ezt sem fejezte be. Kétharmaduk nem rendelkezik szakmával. A gyermekek harmadának jók csupán induló esélyeik a megfelelően történő szocializációhoz.

Ha kistérségenként nézzük meg az iskolázottsági mutatókat, Esztergom körzete vezet a bűnelkövetők szüleinek 40%-os közép-, ill. magasabb végzettségi arányával, Dorog és Tatabánya térségében ugyanez a mutató 37%-os. Kisbér körzetében viszont valamennyi bűncselekményt elkövető alapfokú iskolát végzett szülő gyermeke.

3.4. A családok megélhetési körülményei

A szülők iskolai végzettsége szorosan kapcsolódik a családok szociális, anyagi körülményeihez.

13. sz. tábla

Bűnelkövető gyermekek családjának szociális helyzete

A családok szociális helyzete	Oroszlány	Tata	Tatabánya	Kisbér	Dorog	Esztergom	Komárom	Nyergesújf.	Összesen
Jó anyagi körülmények között élők száma	9	1	17	-	16	16	5	-	64

Közepes, de a megélhetést még nem veszélyeztető helyzetűek száma	17	9	23	2	19	31	14	1	116
Megélhetést veszélyeztető szociális helyzetűek	4	3	14	3	10	10	5	-	49
Hajléktalan szülők száma	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Összesen	30	13	55	5	45	57	24	1	230

Jó anyagi körülmények a bűnelkövető gyermekek 27%-ánál tapasztalhatók. Ez 8%-kal alacsonyabb az iskolázottsági mutatókhoz viszonyítva. A családok fele esetében a megélhetés átlagos szinten biztosított, majd negyedük szociális helyzete komoly veszélyforrás a gyermekek, fiatalok számára (13. sz. tábla). Szociális okból elkövetett bűncselekményt konkrétan csupán 8 főnél jeleztek a gyermekjóléti szolgálatok, szubjektív okként viszont negyedüknél valószínűsíthető. A média és a tágabb környezet értékközvetítése ismeretében nem túlzó a megállapítás.

3.5 A bűnelkövetés okai

A bűnokok vizsgálatánál a jelentés a rendőrségi oksémát vette figyelembe az információk összehasonlíthatósága miatt.

Az adatok azt mutatják, hogy a gyermek- és fiatalkorúak által elkövetett bűncselekmények előmozdító okaként elsőként ki kell emelni a rossz baráti környezetet. A fiatalok 47%-ánál a deviáns kortárs ráhatást jelölték meg a munkatársak. A kiugró mutató értékelésénél nem

szabad megfelelkezni a rossz társasághoz csapódás mögöttes okairól. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy ebben komoly szerepe van a család, a mikrokörnyezet figyelmetlenségének, esetleges közömbösségének. A szülői, gondozói felügyelet és ellenőrzés hiánya, a rossz családi légkör is felelőssé tehető a deviáns baráti társasághoz csapódó fiatalok esetében. Ezeknél az eseteknél egyértelmű a magyarázat az elkövetés társas módjára vonatkozóan. A család diszfunkcionális működése majd minden esetben kimutatható a bűnelkövetés mögöttes okaként. 18 %-ban családi problémák, 12 %-os arányban helytelen nevelési módszerek vitték a fiatalt a bűnelkövetés útjára. Alapokként iskolai konfliktus és kimaradás majd tizedüknél látható. A szülők alkoholizmusa 3 %-ban, a bűnöző életmódra berendezkedett szülők hatása 5 főnél mutatható ki (14. sz. tábla).

14. sz. tábla

A bűnelkövetés oka

Bűnelkövetés oka	Oroszlány	Tata	Tatabánya	Kisbér	Dorog	Esztergom	Komárom	Nyergesújf.	Összesen
Rossz baráti társaság	25	1	25	2	21	19	13	1	107
Családi probl.	3	-	9	-	7	4	2	-	25
Á t m e n e t i pénz-zavar	-	-	2	3	-	3	-	-	8
Iskolai konfliktus	1	-	2	-	3	4	3	-	13
Lakóhelyi konfliktus	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Dezorganizált (teljes káosz) családi helyzet	-	12	-	-	2	2	1	-	17
Iskolából kimaradás	-	-	1	-	-	7	1	-	9
H e l y t e l e n nevelés	-	-	13	-	1	12	1	-	21

Bűnözői családi környezet	-	-	1	-	2	1	1	-	5
Alkoholista családi környezet	-	-	2	-	3	-	2	-	7
Egyéb	-	-	-	-	6	5	-	-	11
Összesen:	30	13	55	5	45	57	24	1	230

Az oksági séma valamennyi eleménél megkérdőjelezhető a szülői felelősségvállalás. Nem szabad figyelmen kívül hagyni olyan járulékos okokat sem, mint az alkohol, droghasználat felelősséget, a következmények felismerését minimalizáló hatása. A deviáns magatartásformák a fiatalok esetében sokszor csoportos randalírozásban, túlzott alkoholfogyasztásban és közös bűnelkövetésben realizálódnak.

4. Koordinátori feladatok

A gyermek- és ifjúságvédelmi koordinátor feladatkörét a Gyvt. 122. §-ában és a Gyer. 5/A. §-ában foglaltak határozzák meg. 2003. augusztusától 2 fő foglalkozik a megyei gyámhivatalban a bűnmegelőzési feladatok koordinálásával. Az idei évben történt személyi változásokat követően a koordinátorok fogják össze a gyermek- és fiatalkorúak körében intézményesített bűnmegelőzési tevékenységet.

A megyében működő gyermekvédelemmel, drogprevencióval, bűnmegelőzéssel és áldozatvédelemmel kapcsolatos tevékenységi körű civil szervezetek felmérése első körben megtörtént. Az információkat a települési önkormányzatok jegyzői tájékoztatása szolgáltatta. A róluk vezetett nyilvántartás elkészült. A működés kezdetétől folyamatosan történik a kapcsolatfelvétel a jogszabályokban meghatározott szervekkel, szervezetekkel. Tájékoztatást kaptak a civil szervezetek a koordinátor feladatairól, egyben visszajelzést kértünk a már

meglévő és a 2004. évre tervezett programjaikról. Ennek alapján készítjük el a programok tárházát, mely a honlapunk közvetítésével mindenki számára megismerhetővé válik.

Folyamatosan figyelemmel kísérjük a gyermekvédelmet érintő pályázati kiírásokat. Egy esetben közvetítettünk pályázati lehetőséget a módszertani gyermekjóléti szolgálat felé. A települési önkormányzatok oktatási irodái közvetítésével, folyamatosan tájékoztatjuk az iskolákat a veszélyhelyzet megelőzését célzó pályázatokról.

Pályázatíró tréningen megszerzett ismereteket felhasználva kívánjuk támogatni a gyermekjóléti intézményeket, önkormányzatokat a pályázataik benyújtásában.

A megyei gyámhivatal ez év március végétől pályázatfigyelő honlapot kíván létrehozni, mely tartalmazza majd az aktuális pályázatok felsorolását, és linkeket a további információkhoz, valamint az oldalon ún. fórum formában lehetőség nyílna az azonos témában pályázni kívánók, vagy az azonos pályázaton részt venni kívánók egymásra találására, ezzel elősegítve a pályázati kooperációk létrejöttét. Az oldalon hasznos tanácsok jelennek meg a pályázatok megírásával kapcsolatban, a sikerrel pályázók beszámolhatnak a pályázat eredményeként megvalósult projektekről, a sikertelenül pályázók megoszthatják másokkal kudarcuk okát. Az oldal látogatói e-mailben fordulhatnak a koordinátorokhoz segítségért.

A gyermekjóléti szolgálatok szakmai ellenőrzéséhez kapcsolódóan kezdtük meg a szolgáltatások bűnmegelőzési tevékenységének felmérését, külön kiemelve a gyermeket veszélyeztető körülmények feltárására irányuló tevékenységet. A felmérés kitért a szabálysértést/bűncselekményt elkövetők számára, a gyermekjóléti szolgálat családgondozói tevékenységére, a szolgálat bűnmegelőzéssel és drogrevenűcióval kapcsolatos szabadidős tevékenységére, a településen lévő civil szervezetekkel történő kapcsolattartásra és közös programjaikra.

A gyermekjóléti szolgálatok bűnmegelőzési tevékenységének vizsgálata 22 településen történt meg a tavalyi évben. A vizsgált településeken szabálysértést elkövetett fiatakorúak száma 10 fő, a bűncselekményt elkövetők száma ennek kétszerese, 21 fő volt. A gyermekek számához viszonyítottan Baj községben kiemelkedő a bűnelkövetők száma 1 %, ötszöröse a hasonló

gyermekszámú településeknek. A bűnelkövetők aránya a közeli városhoz viszonyítva is jóval magasabb a községben, arányaiban négyszer annyian vannak.

5. Kiskorúak részvétele a kábítószeres bűncselekményekben

A kábítószeres bűncselekmények száma fokozatosan növekszik. Az országos adatok alapján az összes kábítószeres bűncselekményt elkövetők számához viszonyítva a kiskorúak aránya 12%. (A felnőtt elkövetők életkora is jellemzően 18-30 év között van, tehát fiatal felnőttek.)

A magyarországi droghelyzet jelentősen megváltozott az elmúlt évtized folyamán, egyre sürgetőbbé vált a hatékony állami beavatkozások stratégiai megtervezése. Hazánkban 2000-ben első alkalommal fogadott el az Országgyűlés egy olyan nemzeti programot, mely a probléma egészére kiterjed, és szakmai, társadalmi, közigazgatási, illetve politikai egyeztetések után komoly lehetőséget nyújt a kábítószer-probléma egyéni és társadalmi kárainak visszaszorítására. A Stratégia meghatározza az alapcélokat és az értékeket, megfogalmazza a stratégiai fejlesztés fő irányait és súlypontjait.

A négy fő cél, hogy

- a társadalom érzékenyebbé váljon a drogkérdések hatékony kezelése iránt (közösség, együttműködés),
- esélyt kapjanak a fiatalok arra, hogy képessé válhassanak egy produktív életstílus kialakítására és a drogok visszautasítására (megelőzés),
- segítséget kapjanak a drogokkal kapcsolatba kerülő egyének és családok (szociális munka, gyógyítás, rehabilitáció),
- csökkenteni lehessen a drogokhoz való hozzáférés lehetőségét (kínálatcsökkentés).

5. 1 A kábítószer-bűncselekmények

A hazai kriminálstatisztika rendszere kábítószeres bűncselekmény alatt a visszaélés kábítószerrel bűncselekményt érti. A Büntető Törvénykönyv 2003. évi módosítása nyomán a

visszaélés kábítószerrel törvényi tényállása jelentősen megváltozott, illetve kibővült; a legrelevánsabb változás, hogy az elkövetői kör szerint cizelláltabbá vált a szabályozás, külön minősítve a fogyasztókat és a terjesztőket. A gyermek- és fiatalkorú elkövetők szempontjából ez különösen jelentős változás, hiszen az országos felmérések is azt bizonyítják, hogy a drogfogyasztás és az azzal kapcsolatos bűnözés specifikus, tekintve, hogy jellemzően a fiatalkorú és a fiatal felnőtt korosztály érintett a leginkább a jelenség kapcsán. (A statisztikák mutatói szerint a kábítószerrel visszaélés bűncselekmény elkövetői közül minden 6. fiatalkorú!) A megye egészére vonatkozóan nincsenek adatok a kábítószer fogyasztó fiatalokról. Felmérés a témában mindössze 12 településen történt (15.sz. tábla).

15. sz tábla

A kiskorú elkövetők a megyében az elkövetés módja szerint

	2000	2001	2002	2003
Fogyasztó típusú magatartások	9	17	9	7
Terjesztő típusú magatartások	-	2	-	-

A kiskorúak kábítószerrel visszaélés bűncselekménye kapcsán jellemzően fogyasztóként érintettek. Az elkövetők fiatalkorúak. Terjesztői típusú magatartásokat a statisztika csak csekély számban mutat, de a rendőrségi információk szerint a még folyamatban lévő ügyek között több esetben is megjelennek ezek az elkövetési magatartások is.

A Btk. módosítása lehetőséget teremt ezen fiatalok elterelésben való részvételére, de ennek intézményi háttere megyénkben még nincs meg, többek között ezért is lenne szükség drogambulancia létrehozására.

6. Komárom-Esztergom megyei gyermek- és fiatalkorúak „bűntérképe”

A következőkben a rendőrség adatbázisa alapján teszünk kísérletet a 18 éven aluli fiatalok bűnelkövetési mutatói elemzésére a 2000-2003 közötti időszakra vonatkozóan (16. sz. tábla).

16. sz. tábla

Bűnelkövetők	Vizsgált időszak/fő			
	2000	2001	2002	2003
gyermekkorúak	140	128	160	79
fiatalkorúak	385	438	489	300
összesen	525	566	649	379
gyermekkorúak aránya	26%	22%	24%	21%

Az adatok alapján a 2000-2002. év közötti időszak mutatói folyamatos növekedést láttatnak a bűnelkövető kiskorúak számát illetően.

A 2003. év ugyancsak rendőrségi adatai alapján 42%-kal kevesebb bűnelkövetőt regisztráltak a megelőző évhez viszonyítva. A meglepő csökkenés nehezen magyarázható. Az okok keresése csak találgatás szintjén történhet. A rendszerváltás körüli időszakban születettek születési mutatói, az érintettek korosztályi összetétele, a felderítési mutatók, a tavalyi év fokozottabb figyelem-összpontosítása a bűnmegelőzésre valószínűsíthetők az okok között.

A gyermekkorúak aránya a bűnelkövetők között folyamatos hullámzást mutat. A legalacsonyabb a tavalyi évben volt (21%), de 2000-ben is az összes bűnelkövető egynegyedét teszik ki. A tendencia elemzésére csak az egységes statisztikai rendszer kialakításával, a következő év adatainak ismeretében vállalkozhatunk.

A 17. sz. táblában kistérségek szerinti bontásban jelenítjük meg a megyei „büntérképet” a gyermek- és fiatalkorúak vonatkozásában.

17. sz. tábla

Kistérségek	18 éven aluli	veszélyeztetett		bűnelkövető	
Dorog	8732	399	4,94	44	0,52

Esztergom	7794	262	2,73	63	0,86
Kisbér	2308	32	2,31	5	0,04
Nyergesújfalu	1572	40	2,5	1	0,06
Komárom	6675	368	5,5	25	0,32
Oroszlány	5590	497	6,68	31	0,6
Tata	6102	195	6,32	13	0,95
Tatabánya	17768	195	10,9	55	0,3

A bűnelkövetők számára vonatkozó adatokat kistérségi megosztásban a gyermekjóléti szolgálatok információja alapján elemezzük. A rendelkezésre álló adatbázis hiányos ugyan, de a térségi arányok korrelálnak a rendőrségi mutatókkal, lehetővé teszik következtetések levonását.

Az adatok alapján látható, hogy Tatabánya térségében a legmagasabb a veszélyeztetett gyermekek aránya, 100 gyermekből 11 főt nyilvánítanak veszélyeztetettnek. Az információ a megyeszékhelyen valós alapokon nyugszik, hiszen itt megtörtént a veszélyeztetettek körének felmérése. A második, gyermeket leginkább veszélyeztető térség Oroszlány és környéke, 6,68%-os mutatóval, majd alig lemaradva Tata térsége következik 6,32%-kal. Legkevésbé veszélyeztető térségnek Nyergesújfalu mutatkozik 2,5%-os arányával. Jellemzően a nagy bányászmuáltal rendelkező városok és környékük tűnik a gyermekek számára leginkább veszélyeztető környezetnek. Látszólag ellentmond a megállapításnak, hogy Tata térségében is magas számban regisztráltak veszélyeztetett gyermekeket. Annak ismeretében, hogy a városi lét költségeit fedezni képtelen családok közül sokan költöztek ki a környező telkek hétvégi házaiba, már érthető a számadatok.

Az előbbi feltevést igazolni látszik, hogy Tata térsége vezet a fiatal bűnelkövetők 0,95%-os arányával. Megdöbbentő, hogy minden századik gyermek összefüggésbe hozható bűncselekmény elkövetésével. Az esetek többsége mögött a rossz szociális helyzet húzódik meg egyik alapokként. Második, ugyancsak kiugró mutatókkal Esztergom térsége (0,86%) bír, itt valószínűsíthető a szülők munkanélküliségének következményei és a kapcsolódó elhanyagolás és szülői közömbösség. Kisbér és Nyergesújfalu térségében található arányaiban

a legkevesebb fiatal bűnelkövető, okát a kistelepülések nagyobb egymásra figyelése valószínűsíti. Kiemelendő érdekessége az adatbázisnak az az ellentmondás, amely Tatabánya térsége veszélyeztetettségi és bűnelkövetési aránya között mutatkozik. Okának kiderítése az elkövetkező idő feladata lesz.

7. A családon belüli erőszakról

A családon belüli erőszak áldozatai leggyakrabban a gyermekek, a nők és az idősök. A fogalom szorosan értelmezett határait némiképp kibővítve általánosan elmondható a tapasztalatok alapján, hogy a bűncselekmények döntő részét „ismerősök” sérelmére követik el, különösen igaz ez a személy elleni bűncselekmények körére. Ezzel fordítottan arányosak a felderítési mutatók, a családon belül elkövetett deliktumok esetén jóval alacsonyabb a feljelentési hajlandóság, így kiugróan magas a látencia, az áldozatok gyakran titkolják, szégyellik és tűrik az erőszakot.

A rendőrség, illetve a gyermekjóléti szolgálat adatai alapján 124 gyermeket ért a megyében a családon belüli erőszak valamilyen formában. Kiemelkedően magasak Oroszlány térségének számadatai, 42 gyermeket ért családjában atrocitás. Tatabánya követi a sorban, itt 35 gyermekről számolnak be a szakemberek. Tata körzetében 17 főt, Esztergom térségében 13 főt, Dorog és Komárom térségében 7-7 főt, Kisbér és környékén pedig 2 főt regisztráltak családjá által veszélyeztetettnek.

A családon belüli erőszak sajátossága, hogy abban a közegben fordul elő, amely méltóságot, egyenlőséget, anyagi biztonságot, pszichikai támaszt, emocionális kötődést kellene hogy jelentsen a család minden tagja számára. Az erőszakot alkalmazó éppen az áldozat szülője, egyéb hozzátartozója, akinek védelmet, támogatást kellene nyújtania. Speciális jellemvonása még az elkövető és az áldozat közötti sajátos érzelmi, családi kapcsolat.

Az Országos Rendőr-főkapitányság 13/2003.(III.27.) ORFK Intézkedésében rendelkezett a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos feladatok végrehajtásáról. A városi rendőrkapitányságok a tárgykörben együttműködési megállapodást kötöttek a gyermekjóléti alapellátást biztosító szakemberekkel. A megállapodások az

együttműködők feladatait és az ellátás módját tartalmazzák. A rendőrség a Gyvt. 17. § /2/ bek. a/ pontjában meghatározott jelzést ORFK Intézkedés 1. sz. adatlapja megküldésével teszi meg. Az adatlapok tanúsága szerint az esetek többségében a szülők közötti atrocitások veszélyeztetik a kiskorúakat. Komoly problémát láttatnak az adatlapok a kapcsolattartások lebonyolítása körül, amikor a gyermek szenvedő alanya a szülők harcának. Az esetek kb. 20%-ában látható a gyermek szülő általi bántalmazása, de találkozni szexuális abúzus gyanújával is.

A családon belüli erőszak áldozatainak traumájának kezelése, annak pozitív kimenetele függ az időben történő felderítéstől. Széles körű felvilágosítás, az anonimitás biztosítása, az áldozatok megvédése, a segítő szakemberek speciális felkészítése elengedhetetlen eleme a probléma kezelésének.

A sértetté válás oksági összefüggéseit mutató adatszolgáltatás meglehetősen hiányos, de az világosan körvonalazható a meglévő információkból, hogy nagy szerepet játszik benne a gyermekek kiszolgáltatott helyzete. A környezet közömbössége kiemelkedő ok, ugyanis a bajba jutott gyermekek az esetek többségében nem kaptak megfelelő segítséget. Gyakori ok még az óvatosság hiánya, a terület elhagyatottsága, a provokáló magatartás, a védekezésre képtelen állapot.

8. Gyermekek- és fiatalok sértettek

A gyermekek védelmét célzó bűnmegelőzési tevékenységnek alapvető célja egyrészt, hogy a lehető legkevesebb fiatal váljon bűncselekmények elkövetőjévé, másrészt pedig, hogy ne váljanak bűncselekmények áldozatává.

A korosztály tagjai életkorukból fakadóan fizikai, pszichikai, mentális képességeiknek még alacsonyabb szintjén állnak, önmaguk védelmére csak korlátozottan vagy egyáltalán nem képesek, így a sértetté válásuk megelőzése a felnőtt társadalom kiemelten fontos feladata.

Viktimológiai szakemberek kutatásai támasztják alá, hogy ha valaki életének korai szakaszában áldozattá válik, nagy esélye van arra, hogy ez később ismétlődik.

A kiskorúak sértetté válása vizsgálatának alapjául a rendőrségi adatbázis szolgált (18. sz. tábla).

18. sz. tábla

Kiskorúak sérelmére elkövetett bűncselekmények

Bűncselekmények	14 év alatti sértettek	14-18 év közötti sértettek
Emberölés	1	3
Testi sértés	18	31
Kényszerítés	2	1
Személyi szab. megsértése	2	3
Erőszakos közösülés	2	-
Szemérem elleni erőszak	7	1
Természet elleni fajtalanság	1	-
Megrontás	2	-
Tiltott pornográf felv. kész.	-	4
Kiskorú elhely. megvált.	4	-
Kiskorú veszélyeztetése	16	34
Kerítés	-	6
Közúti veszélyeztetés	-	1
Közúti baleset okozása	4	3
Közúti jármű ittas vezetése	-	1
Cserbenhagyás	-	1
Segítségnyújtás elmulasztása	1	1
Lopás	17	120
Csalás	1	11
Sikkasztás	11	19
Rablás	5	9
Zsarolás	7	10

Jármű önkényes elvétele	-	2
Jogtalan elsajátítás	-	3
Garázdaság	4	16
Önbíráskodás	-	8
Összesen	105	287

2003-ban a megyében összesen 392 tizenhét éven aluli személy sérelmére elkövetett bűncselekmény vált ismertté. (Hangsúlyozandó, hogy a rendőrségi statisztika csakúgy, mint az elkövetők esetében, az áldozatok vonatkozásában sem tartalmaz szabálysértési adatokat.)

A 392 kiskorú sértett 27%-a (105 fő) volt 14 éven aluli, 73%-a (287 fő) pedig 14 és 18 év közötti.

A kiskorúak sérelmére elkövetett bűncselekmények típusait vizsgálva szembeötlő, hogy hasonló megoszlás jellemző, mint az elkövetések oldalán. A legtöbb esetben vagyon elleni bűncselekményt követtek el kiskorúakkal szemben, összesen 215 esetben, ami az összedeliktumok számának 55%-a. Ezen belül a lopások száma a legmagasabb: 64% (összesen: 137 eset). De van eset csalásra, sikkasztásra, rablásra, zsarolásra is. A vagyon elleni bűncselekmények tekintetében markánsabban veszélyeztetettek a 14 és 18 év közötti fiatalok. A sorban második helyen a kiskorú veszélyeztetésének büntette áll, amely 50 esetet számlál (13 %). Ezt követi a testi sértés (49), sikkasztás (30) garázdaság (20), zsarolás (17), rablás (14).

Kiemelt figyelmet érdemel a nemi erkölcs elleni bűncselekmények felmérése, megelőzése. A tavalyi évben volt példa megrontásra (2), szemérem elleni erőszakra (8), természet elleni erőszakos fajtalanlásra (1) és tiltott pornográf felvétel készítésére (4) is.

9. Összegzés

Összefoglalva a jelentés megállapításait, látható, hogy a megyében élő 18 éven aluliak 0,6%-a követett el bűncselekményt a 2003-as évben. A gyermekkorúak aránya ezen belül 21%. Az adatok alapján közel 50%-os csökkenés tapasztalható az előző évhez viszonyítva, a tapasztalat csak fikció szinten magyarázható. A legmagasabb arányban Tata és Esztergom térségében követnek el a fiatalok bűncselekményt a megyében, legkevésbé fertőzött Kisbér körzete.

A kiskorúak legmagasabb arányban vagyon elleni bűncselekményt követtek el megyénkben is, a 67%-os mutató a bűncselekmények struktúrájában alacsonyabb az országosnál. A közrend elleni deliktumok 20%-ában, az erőszakos cselekmények 9%-ában jelennek meg a bűntípusok között.

A fiatalok bűnelkövetésének legsajátságosabb vonása a csoportos, társas elkövetés, mely sajátos pszichológiai szükségletből fakad. Visszavezethető a gyermekkorúak valahova tartozás, a biztonság szükséglete iránti igényére. Az agresszív ösztönök kezelése, a felelősségtudat csökkenése a csoportosulások veszélyességét növeli.

A kiskorú áldozatok és a bűncselekményfajták viszonyát tekintve hasonló szerkezeti mutatókat ismerhetünk meg, mint az elkövetések területén. Az áldozatok 55%-a vagyon elleni bűncselekmények károsultja, 13%-os arányban hozzátartozóik veszélyeztető magatartása látható, de valamennyi bűncselekménytípusban érintettek sértettként.

A bűnelkövetések okaként elsőként kell kiemelni a rossz baráti társaság befolyásoló hatását, de nem szabad megfeledkezni arról, hogy valamennyi gyermeki deviancia mögött a szülő felelőssége húzódik meg. A család diszfunkcionális működése, a rossz családi légkör, a figyelmetlenség, kontroll hiánya, a helytelen nevelés mind nevesíthető mögöttes okként.

Hat évvel a gyermekvédelni törvény bevezetése után érzékelhetők a hiányosságok, melyek megnehezítik a gyermekek védelme érdekében ellátandó tevékenységet. Alapvető problémaként kell megfogalmazni a jelzőrendszer működési zavarát, mely lényegesen rontja a felderítési mutatókat, a veszélyhelyzet kezelését lehetetlenné teszi. A tapasztalatok láttatják, hogy a segítő szakemberek tehetetlenek a bűnelkövetés problematikájával szemben. A bűnelkövető gyermekek nevelésének korrekciójára nem készült fel sem az iskola, sem a gyermekvédelem.

A gyermekjóléti szolgálatok és a szakellátás eszköztárából egyaránt hiányzik a speciális korrekció tervezettsége. A feladatellátást nehezíti, hogy a gyermekvédelmi jogszabályok az általános veszélyhelyzetet, és annak kezelési szabályait fogalmazzák meg. Hiányoznak a konkrét meghatározások a tárgykörben, különösen a családjukból kiemelt gyermekek körében ellátandó feladatoknál.